

Examen HAVO 2009

tijdvak 2
woensdag 24 juni
13.30 - 16.30 uur

management & organisatie

tevens oud programma

management & organisatie

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 31 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 63 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

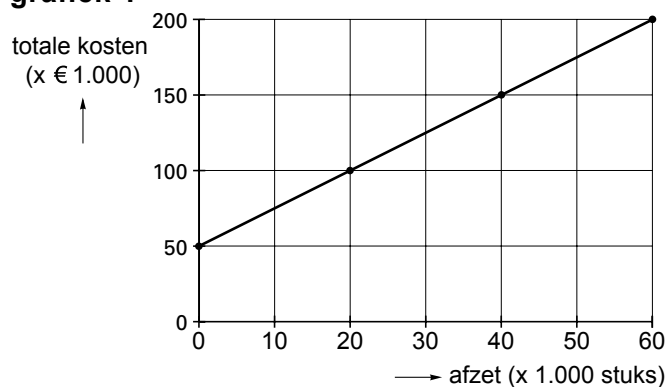
Opgave 1

Van handelsonderneming BEA bv, die in één product handelt, zijn de volgende 2 grafieken gegeven.

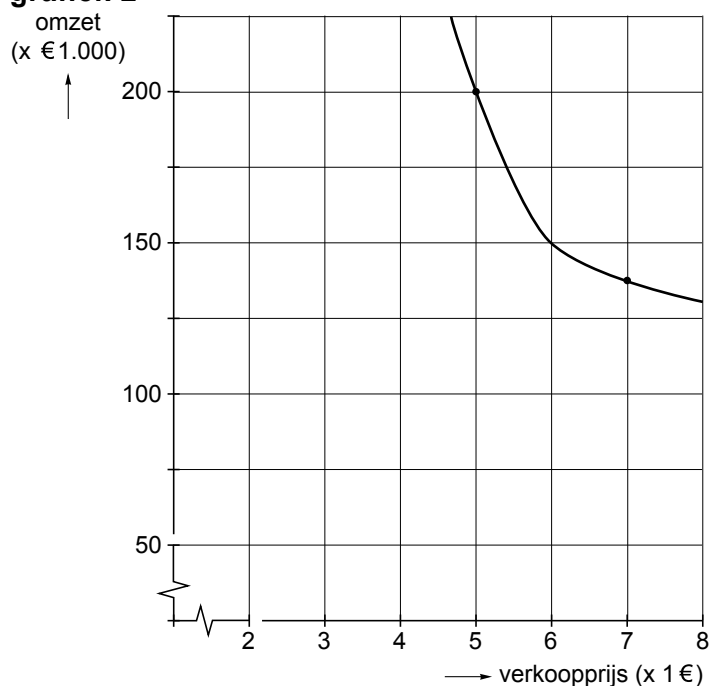
In grafiek 1 wordt de relatie weergegeven tussen de afzet en de totale kosten voor 2009.

In grafiek 2 wordt de relatie weergegeven tussen de verkoopprijs en de omzet voor 2009.

grafiek 1

grafiek 2

De verkoopprijs van het product is vastgesteld op € 5,-. Er zijn zowel variabele kosten als constante kosten.

- 1p **1** Hoe groot zijn de constante kosten in 2009?
2p **2** Bereken de variabele kosten per product in 2009.
3p **3** Bereken de totale winst in 2009 voor BEA bij de gegeven verkoopprijs van € 5,-.

Opgave 2

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 1 tot en met 3.

In deze opgave worden de belastingen buiten beschouwing gelaten.

Sjeng Smeets was taxichauffeur bij Taxibedrijf Pastoor bv. Dit bedrijf ging in 2005 failliet. Sjeng heeft het taxibedrijf (inclusief alle taxi's en een busje) overgenomen en het bedrijf ging verder onder de naam Taksi Maestrich bv. Hij werd directeur en mede-aandeelhouder.

Een van de voordelen voor Sjeng van de gekozen rechtsvorm vergeleken met de rechtsvorm van de eenmanszaak, is dat Sjeng verzekerd is voor sociale uitkeringen.

- 1p **4** Noem het andere voordeel voor Sjeng om voor zijn taxibedrijf te kiezen voor de rechtsvorm van een bv en niet voor de rechtsvorm van een eenmanszaak.

De zaken lopen redelijk. Toch gaat Sjeng op zoek naar “nieuwe” kansen voor zijn onderneming. Hij leest in een vakblad een artikel over een nieuwe vorm van vervoer in grote steden, de Tuk Tuk (*zie informatiebron 1*).

Taksi Maestrich overweegt een overeenkomst aan te gaan met Tuk Tuk Company bv die de Tuk Tuk zou kunnen leveren. Tuk Tuk Company stelt hierbij wel voorwaarden (*zie informatiebron 1*) onder andere met betrekking tot de liquiditeit en solvabiliteit.

- 2p **5** Bereken de liquiditeit van Taxi Maestrich op 1 januari 2009 en toon aan dat Taksi Maestrich op 1 januari 2009 voldoet aan de liquiditeitseis van Tuk Tuk Company (*zie formuleblad en informatiebronnen 1 en 2*).

- 2p **6** Bereken de solvabiliteit van Taksi Maestrich op 1 januari 2009 en toon aan dat Taksi Maestrich op 1 januari 2009 voldoet aan de solvabiliteitseis van Tuk Tuk Company (*zie informatiebronnen 1 en 2*).

Taksi Maestrich voldoet ook aan de andere voorwaarden en overweegt een overeenkomst met Tuk Tuk Company voor het gebruik van vijf Tuk Tuk's. Taksi Maestrich verwacht dat de Tuk Tuk's op twee manieren (*zie informatiebron 1*) een bijdrage zullen leveren aan het resultaat van de onderneming, namelijk door:

- het vervoeren van personen met de Tuk Tuk's
- het voeren van reclame op de Tuk Tuk's.

Sjeng onderzoekt of het aangaan van een overeenkomst met Tuk Tuk Company voor zijn bedrijf voldoende rendabel is. Hij stelt als eis dat de totale bijdrage aan het resultaat door de ritjes met de Tuk Tuk's en de reclame op de Tuk Tuk's in 2009 minimaal € 60.000,- moet bedragen.

Het vervoeren van personen:

Sjeng gaat voor de berekening van de opbrengsten in 2009 uit van 235 ritjes van alle Tuk Tuk's tezamen per dag. Hiervan zijn 100 ritjes met één persoon binnen één zone en 135 ritjes met twee personen binnen twee zones. De Tuk Tuk's zijn van 's morgens 07.00 uur tot 's avonds 24.00 uur in bedrijf en rijden 360 dagen per jaar.

- 3p 7 Bereken voor Taksi Maestrich de verwachte totale opbrengst van de ritten met de Tuk Tuk's in 2009 (*zie informatiebron 1*).

Naast de leasekosten van de Tuk Tuk's heeft Taksi Maestrich nog als bijkomende kosten per Tuk Tuk:

- brandstof € 30,- per dag
- loon € 17,25 per uur.

- 3p 8 Bereken voor Taksi Maestrich de verwachte totale kosten van de ritten van de Tuk Tuk's in 2009 (*zie informatiebron 1*).

- 1p 9 Bereken voor Taksi Maestrich de verwachte bijdrage aan het totale resultaat door de ritten van de Tuk Tuk's in 2009.

Het voeren van reclame:

Sjeng gaat in onderhandeling met het MECC (Maastrichts Expositie & Congres Centrum) en het Bonnefantenmuseum over een reclamecontract voor 2009. Beide instellingen zien voordelen van reclame op elke Tuk Tuk en kiezen voor het concept van totale belettering. Zij willen elk voor zes maanden per jaar hun naam vermeld zien. De eerste zes maanden van een jaar verschijnt reclame van MECC en de tweede zes maanden reclame van het Bonnefantenmuseum op elke Tuk Tuk.

- 3p 10 Bereken voor Taxi Maestrich de verwachte bijdrage aan het totale resultaat door de reclame op de Tuk Tuk in 2009 (*zie informatiebron 3*).

- 2p 11 Zal Taksi Maestrich een overeenkomst met Tuk Tuk Company willen aangaan? Motiveer het antwoord door middel van een berekening.

Opgave 3

In deze opgave wordt btw buiten beschouwing gelaten.

Onderneming Trapo handelt onder andere in gebruikte pallets. Voor het tweede halfjaar van 2009 geldt dat de ingekochte pallets na een opknapbeurt verkocht worden voor € 0,80 per stuk. De brutowinst bedraagt 150% van de inkoopprijs.

- 1p **12** Bereken de inkoopprijs van een pallet voor het tweede halfjaar van 2009.

Trapo heeft met betrekking tot de pallets de volgende gegevens verzameld:

	september 2009	oktober 2009
waarde beginvoorraad		€ 192,-
inkopen	€ 640,-	
omzet	€ 1.680,-	€ 1.440,-
waarde eindvoorraad	€ 192,-	€ 217,60

- 3p **13** Bereken het aantal pallets dat in oktober 2009 is ingekocht.

Verder is gegeven:

- De inkoop van pallets vindt plaats op rekening waarbij een krediettermijn geldt van 1 maand.
- Van de verkoop van pallets vindt 20% contant plaats, het overige is op rekening met een krediettermijn van 1 maand.

- 3p **14** Bereken de toename van de liquide middelen in oktober 2009 als gevolg van de handel in pallets.

Opgave 4

In Friesland is ruitervereniging It Hinder actief. De penningmeester heeft de volgende gegevens verzameld:

Balans van It Hinder per 31 augustus 2008 in euro's			
debet			credit
Paardentrailer	37.800	Eigen vermogen	40.000
Zadels	9.000	Lening	10.000
Voer	1.500	Vooruitontvangen contributie	2.000
Kantinevoorraad	4.500	Frieslandbank (rekening-courant)	2.000
Kas	<u>1.200</u>		
	<u>54.000</u>		<u>54.000</u>

Ontvangsten en uitgaven van It Hinder over september 2008 in euro's			
ontvangsten		uitgaven	
Kantine	2.500	Inkopen kantinevoorraad	1.750
Sponsoring	1.200	Onkostenvergoedingen	3.320
Contributie	15.000	Interest	270
		Aflossing lening	2.000
		Saldo ontvangsten/uitgaven	<u>11.360</u>
	<u>18.700</u>		<u>18.700</u>

- 1p **15** Voor het vervoer van de paarden heeft It Hinder een paardentrailer in haar bezit. Behoort deze paardentrailer tot de vaste activa of tot de vlottende activa van It Hinder? Motiveer het antwoord.
- 3p **16** Op 30 september 2008 is er € 2.000,- in de kas aanwezig. Bereken het bedrag van de rekening bij de Frieslandbank per 30 september 2008.

Voor het opstellen van de Staat van baten en lasten heeft de penningmeester naast bovenstaande gegevens ook met de volgende gegevens rekening te houden:

- Het boekjaar loopt van 1 september 2008 tot en met 31 augustus 2009 en er wordt elke maand een Balans en een Staat van baten en lasten opgesteld;
- De afschrijvingen bedragen voor het gehele boekjaar € 4.800,-;
- Het in september 2008 ontvangen bedrag van de sponsoring (een eenmalige bijdrage van de Frieslandbank) heeft betrekking op het gehele boekjaar 2008-2009;
- De ontvangsten van de contributie in september 2008 betreffen alleen het boekjaar 2008-2009. Op 1 oktober 2009 is het saldo van de balanspost 'Nog te ontvangen contributie' € 1.000,-;
- De vooruitontvangen contributie op de balans van 31 augustus 2008 heeft uitsluitend betrekking op het boekjaar 2008-2009.

- 5p **17** Stel de Staat van baten en lasten over september 2008 op. Vul hiertoe de uitwerkbijlage horende bij deze vraag in.

Opgave 5

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 4 tot en met 8.

Beleggingsvereniging "De Toekomst" heeft als doel door middel van scholing, advies en het uitwisselen van ervaringen er toe bij te dragen dat de leden zo goed mogelijk kunnen beleggen. Op de agenda van de algemene jaarvergadering van 2007 staat dit jaar duurzaam beleggen als aandachtspunt.

- 1p **18** In welk officieel document moet het doel van een vereniging vastgelegd worden?

In informatiebron 4 wordt het begrip duurzaam beleggen nader toegelicht.

- 1p **19** Noem uit informatiebron 4 een niet-financieel argument voor een belegger om duurzaam te gaan beleggen.

Volgens het bestuur van de beleggingsvereniging zijn er twee gerenommeerde beleggingsfondsen waarin door de leden belegd zou kunnen worden:

- het Triodos Meerwaarde Aandelenfonds nv;
- het ASN Milieu en Waterfonds nv.

Het bestuur wil een advies geven aan haar leden in welk van deze twee fondsen het beste belegd kan worden. Voor haar advies kan zij gebruik maken van de volgende criteria:

Criterium 1: risico van de belegging

Criterium 2: beleggingsresultaat in een voorafgaand jaar

Criterium 3: stijging van de intrinsieke waarde per aandeel in een voorafgaand jaar.

Het bestuur gaat vervolgens de drie criteria invullen.

In informatiebronnen 5 en 6 staan de risicometers van de twee fondsen weergegeven.

- 1p **20** Bij welk van de twee genoemde fondsen is het risico het kleinst? Licht het antwoord toe.
- 2p **21** Geef hiervoor een verklaring op basis van de aard van de beleggingen van de beide fondsen.

In informatiebron 7 en 8 staan de financiële gegevens van de twee fondsen.

- 2p **22** Welk fonds behaalt over 2006 het hoogste beleggingsresultaat als percentage van het gemiddeld totaal geïnvesteerd vermogen (*zie formuleblad*)? Motiveer het antwoord met een berekening.

Over 2006 is de intrinsieke waarde per aandeel van het Triodos Meerwaarde Aandelenfonds gestegen met 11%.

- 2p **23** Bereken de intrinsieke waarde per aandeel van het ASN Milieu & Waterfonds op 31 december 2006 (*zie formuleblad*).
- 1p **24** Bereken de stijging in procenten van de intrinsieke waarde per aandeel van het ASN Milieu & Waterfonds over 2006.

Op basis van de drie genoemde criteria wil het bestuur een advies uitbrengen aan haar leden.

- 2p **25** Is het bestuur in staat om een eenduidig advies uit te brengen aan de leden? Motiveer het antwoord door elk van de drie genoemde criteria hierbij te betrekken.

Opgave 6

Ton Grijs hoopt op 30 januari 2015 de leeftijd van 65 jaar te bereiken. Hij wil dan samen met zijn vrouw van een welverdiende oude dag in Spanje gaan genieten en gaat daarvoor sparen.

Op zijn 50e verjaardag heeft hij € 5.000,- op een spaarrekening gestort tegen 3,75% samengestelde interest per jaar.

Op zijn 55e verjaardag heeft hij weer € 5.000,- op die rekening gestort. Vanaf dat moment werd de interestvergoeding op de spaarrekening 4,25% per jaar op basis van samengestelde interest.

De bijschrijving van de interest vindt na 1 jaar plaats.

- 3p **26** Bereken over welk bedrag op deze spaarrekening Ton op 30 januari 2015 (op zijn 65e verjaardag) kan beschikken (*zie formuleblad*).

Het leven in Spanje is duurder geworden dan Ton had verwacht. Hij wil daarom over een hoger bedrag beschikken op 30 januari 2015. Het gewenste bedrag is € 25.000,-. Hij zal hiertoe op zijn 60e verjaardag een bedrag op deze spaarrekening bijstorten.

- 2p **27** Bereken welk bedrag Ton op zijn 60e verjaardag moet bijstorten op deze spaarrekening om op 30 januari 2015 over het gewenste bedrag van € 25.000,- te kunnen beschikken (*zie formuleblad*).
- 2p **28** Bereken welk bedrag aan interest Ton deze 15 jaar in totaal zal ontvangen op deze spaarrekening.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Opgave 7

Handelsonderneming Liudgerio handelt in schapenkaas.

- Op 1 december 2008 was de technische voorraad schapenkaas 100 kg, waarvan de waardering € 4,- per kilo was.
- In de maand december 2008 waren de volgende in- en verkoopcontracten gesloten:
 - 3 december: inkoop van 50 kg à € 5,00
 - 7 december: verkoop van 70 kg à € 7,50
 - 10 december: inkoop van 60 kg à € 5,10
 - 20 december: verkoop van 110 kg à € 8,00

Liudgerio gebruikt voor haar voorraadwaardering het lifo-systeem.

3p **29** Bereken de brutowinst over december 2008 volgens het lifo-systeem.

Per 1 december 2008 waren er geen lopende inkoop- en verkoopcontracten. De gecontracteerde schapenkaas van 3 december en van 7 december is op 31 december 2008 afgeleverd.

1p **30** Bereken de economische voorraad schapenkaas in kilogrammen per 1 januari 2009.

Liudgerio loopt over deze economische voorraad een prijsrisico.

1p **31** Welk prijsrisico loopt Liudgerio over deze economische voorraad?

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.